

SESSION ORDINAIRE 2020-2021

3 FÉVRIER 2021

PARLEMENT DE LA RÉGION
DE BRUXELLES-CAPITALE

PROJET D'ORDONNANCE

**modifiant la loi du 14 août 1986 relative à la
protection et au bien-être des animaux
concernant la protection des équidés utilisés
pour le divertissement du public**

PROPOSITION D'ORDONNANCE

**modifiant la loi du 14 août 1986 relative à la
protection et au bien-être des animaux, en vue
d'élargir le champ d'application de
l'interdiction de l'exploitation des poneys et des
chevaux pour le divertissement du public**

RAPPORT

fait au nom de la commission
de l'environnement et de l'énergie

par Mme Aurélie CZEKALSKI (F)

Ont participé aux travaux de la commission :

Membres effectifs : Mme Leila Agic, M. Martin Casier, Mmes Véronique Jamoulle, Ingrid Parmentier, M. Tristan Roberti, Mmes Aurélie Czekalski, Viviane Teitelbaum, M. Jonathan de Patoul, Mmes Marie Nagy, Caroline De Bock, Mmes Gladys Kazadi, Lotte Stoops, Cieltje Van Achter, Hilde Sabbe.

Membre suppléant : M. Gaëtan Van Goidsenhoven.

Autres membres : Mmes Victoria Austraet, Dominique Dufourny, M. Marc-Jean Ghysse.

Voir :

Document du Parlement :

A-220/1 – 2019/2020 : Projet d'ordonnance.

GEWONE ZITTING 2020-2021

3 FEBRUARI 2021

BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT

ONTWERP VAN ORDONNANTIE

**tot wijziging de wet van 14 augustus
1986 betreffende de bescherming en
het welzijn der dieren betreffende de
bescherming van de paardachtigen die
ingezet worden als publieksvermaak**

VOORSTEL VAN ORDONNANTIE

**tot wijziging van de wet van 14 augustus 1986
betreffende de bescherming en het welzijn der
dieren, teneinde het toepassingsgebied van het
verbod op de exploitatie van pony's en paarden
voor publieksvermaak uit te breiden**

VERSLAG

uitgebracht namens de commissie
voor de Leefmilieu en de Energie

Door mevr. Aurélie CZEKALSKI (F)

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen:

Vaste leden: mevr. Leila Agic, de heer Martin Casier, mevr. Véronique Jamoulle, mevr. Ingrid Parmentier, de heer Tristan Roberti, mevr. Aurélie Czekalski, mevr. Viviane Teitelbaum, de heer Jonathan de Patoul, mevr. Marie Nagy, mevr. Caroline De Bock, mevr. Gladys Kazadi, mevr. Lotte Stoops, mevr. Cieltje Van Achter, mevr. Hilde Sabbe.

Plaatsvervanger: de heer Gaëtan Van Goidsenhoven.

Ander lid: mevr. Victoria Austraet, mevr. Dominique Dufourny, de heer Marc-Jean Ghysse.

Zie:

Stuk van het Parlement:

A-220/1 – 2019/2020: Ontwerp van ordonnantie.

I. Exposé introductif du Ministre Bernard Clerfayt

Le ministre a tenu devant les commissaires le discours suivant :

« Le 25 janvier 2018, le parlement a adopté une ordonnance relative à l'interdiction des poneys de foire.

S'il s'agissait à l'époque d'une belle avancée, nous avons néanmoins dû en constater les limites rapidement.

Le texte soulève en effet 3 problématiques :

1) L'actuel article 6ter de la loi du 14 août 1986 ne précise pas la liste des attractions visées par l'interdiction.

Seuls les « carrousels » ont été expressément visés dans les travaux préparatoires. Selon le Conseil d'Etat, les autres attractions n'ayant pas été précisées, l'utilisation de chevaux ou poneys sur d'autres attractions lors d'une fête foraine ne pourrait donner lieu à des poursuites.

2) La limitation de l'interdiction des « carrousels » aux fêtes foraines crée une incohérence législative discriminatoire puisque cette activité peut être exercée en d'autres occasions qui sont pourtant objectivement similaires et sont, dès lors, critiquables au regard du bien-être animal.

Je pense notamment aux marchés, manifestations, fêtes de village, kermesses, foires, festivals, brocantes, braderies et fêtes privées célébrant, par exemple, des anniversaires d'enfants.

3) L'interdiction actuelle ne vise que les poneys et les chevaux alors que l'avis du Conseil bruxellois du bien-être animal précise expressément qu'il convient d'étendre l'interdiction à tous les équidés ce qui inclut notamment les ânes, les mulets et les bardots.

Les atteintes au bien-être animal sont effectivement les mêmes que l'on utilise un poney, un cheval, un âne ou un mulet dans le cadre de ce type d'activité.

L'objectif de ce projet de texte est dès lors de mettre en cohérence le régime juridique applicable actuellement ce qui implique de :

- préciser la liste des attractions visées par l'interdiction,
- préciser quels lieux sont visés et
- étendre l'interdiction à l'ensemble des équidés.

Afin de permettre un encadrement précis, des définitions sont insérées dont il résulte que :

- L'activité des « centres équestres » que l'on appelle également « manèges » est exclue du champ d'application de l'interdiction.

I. Inleidende uiteenzetting van Minister Bernard Clerfayt

De minister heeft voor de commissieleden de volgende toespraak gehouden :

“ Op 25 januari 2018, heeft het parlement een ordonnantie goedgekeurd tegen het gebruik van kermispony's.

Hoewel dit toen een mooie stap vooruit was, hebben we al snel de beperkingen ervan moeten vaststellen.

De tekst werpt inderdaad drie problemen op:

1) Huidig artikel 6ter van de wet van 14 augustus 1986 preciseert niet welke attracties vallen onder het verbod.

Alleen "carrousels" werden uitdrukkelijk beoogd door de voorbereidende werkzaamheden. Volgens de Raad van State, en het feit dat de andere attracties niet werden verduidelijkt, zou het gebruik van paarden of pony's op andere attracties op een kermis geen aanleiding kunnen geven tot vervolging.

2) De beperking van het verbod van "carrousels" op kermissen creëert een discriminerende wettelijke incoherentie aangezien deze activiteit kan worden uitgevoerd bij andere gelegenheden die echter objectief vergelijkbaar zijn en daarom vatbaar zijn voor kritiek wat betreft dierenwelzijn.

Ik denk bijvoorbeeld aan markten, manifestaties, dorpsfeesten, kermissen, jaarmarkten, festivals, rommelmarkten, braderijen en privéfeesten waar bijvoorbeeld verjaardagen van kinderen worden gevierd.

3) Het huidige verbod geldt alleen voor pony's en paarden, terwijl het advies van de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn uitdrukkelijk bepaalt dat het verbod moet worden uitgebreid tot alle paardachtigen, waaronder ezels, muilezels en muilpaarden.

De negatieve gevolgen voor het dierenwelzijn zijn namelijk hetzelfde of nu een pony, paard, ezel of muilezel voor dergelijke activiteiten wordt gebruikt.

Het doel van deze ontwerptekst is dan ook om ervoor te zorgen dat het juridisch stelsel dat op heden van toepassing is samenhangend is, wat inhoudt dat:

- de lijst met attracties waarop het verbod betrekking heeft, wordt verduidelijkt,
- de plaatsen die worden bedoeld, worden verduidelijkt
- het verbod uitgebreid wordt tot alle paardachtigen.

Om een duidelijke omkadering mogelijk te maken, worden definities ingevoegd waaruit blijkt dat:

- De activiteit van de "paardensportcentra" die ook "maneges" worden genoemd wordt uitgesloten van het toepassingsgebied van het verbod.

Si les chevaux utilisés dans ces infrastructures peuvent être amenés à effectuer un parcours circulaire, les conditions dans lesquelles ces trajets s'effectuent sont totalement différentes.

- Les « promenades » lors desquelles les équidés peuvent être chevauchés par le public, en certains lieux déterminés, sont visées.

Il ne s'agit pas d'interdire les promenades organisées, par exemple, par des manèges dans un parc. Ni de viser les activités de traction. ».

II. Discussion générale conjointe

M. Gaëtan Van Goidsenhoven constate que son initiative a été suivie par un projet d'ordonnance qui ajoute des précisions en visant cette fois tous les équidés. Il précise également le type d'attractions interdites.

Ce projet prend soin de ne pas viser les centres équestres. Il ne s'agit pas non plus d'exclure les spectacles et les compétitions.

Ce texte ne devrait plus donner lieu à des vides juridiques, comme ce fut le cas avec l'ordonnance de 2018, et le Conseil d'État n'a d'ailleurs pas formulé de remarques.

Une période transitoire de six mois est prévue pour permettre aux exploitants de réorganiser leurs activités. Une communication est-elle prévue à cet égard ?

Chacun sait que tourner en permanence avec des enfants inexpérimentés sur le dos est une situation très stressante pour les chevaux et les poneys, ainsi que l'ambiance bruyante des fêtes foraines. Le fait de se reposer dans des camions avec de la place limitée n'est pas non plus de nature à assurer leur bien-être. Dans la mouture précédente, l'ordonnance visait les fêtes foraines et événements similaires. Le Conseil d'État avait estimé que cette formule n'était pas suffisamment précise. Suite à cet avis, il a été plutôt décidé de supprimer les termes « et autres événements similaires » plutôt que de préciser ceux dont il s'agit. Il est ravi que l'on puisse clôturer ce chapitre.

Mme Cieltje van Achter avance que certaines pratiques ne sont plus de notre temps, notamment lorsqu'on sollicite des animaux uniquement pour le plaisir des gens. L'interdiction actuelle est donc élargie. Le ministre connaît-il le nombre d'exploitants concernés par cette interdiction ? Une éventuelle compensation est-elle prévue ?

M. Martin Casier salue la clarification apportée par le texte du gouvernement qui vient combler un vide juridique en la matière.

Ook al moeten de paarden die in deze infrastructuur worden gebruikt, een cirkelvormig parcours afleggen, de omstandigheden waarin ze deze trajecten moeten afleggen zijn totaal anders.

- “Ritjes” tijdens dewelke paardachtigen bereden kunnen worden door het publiek, op bepaalde specifieke plaatsen, worden beoogd.

Het is niet de bedoeling om ritjes die bijvoorbeeld door maneges in een park georganiseerd worden te verbieden. Noch om het verbod van toepassing te laten worden op tractie-activiteiten.”.

II. Samengevoegde algemene bespreking

De heer Gaëtan Van Goidsenhoven merkt op dat zijn initiatief werd gevolgd door een ontwerp van ordonnantie dat verduidelijkingen aanbrengt door zich deze keer op alle paardachtigen te richten. De tekst verduidelijkt ook welke soorten attracties verboden zijn.

Dit project zorgt ervoor dat de paardensportcentra niet beoogd worden. Ook optredens en competitie worden niet uitgesloten.

Deze tekst zou niet langer aanleiding geven tot rechtsvacuïms zoals het geval was met de ordonnantie van 2018, de Raad van State heeft overigens geen opmerkingen geformuleerd.

Er wordt voorzien in een overgangperiode van zes maanden om de uitbaters in staat te stellen hun activiteiten te reorganiseren. Is er in dit verband een mededeling voorzien?

Iedereen weet dat het voortdurend rondrijden met onervaren kinderen op de rug een zeer stressvolle situatie is voor paarden en pony's, net als de luidruchtige sfeer op kermissen. Ook het rusten in kleine vrachtwagens is niet bevorderlijk voor hun welzijn. De vorige versie van de ordonnantie richtte zich op de kermissen en soortgelijke evenementen. De Raad van State was van mening dat deze formule niet nauwkeurig genoeg was. Naar aanleiding van dat advies is beslist de woorden "en andere soortgelijke gebeurtenissen" te schrappen in plaats van de betrokken gebeurtenissen te specificeren. Hij is blij dat men dit hoofdstuk kan afsluiten.

Mevrouw Cieltje van Achter voert aan dat bepaalde praktijken niet meer van deze tijd zijn, zoals dieren gebruiken louter voor het plezier van de mensen. Het huidige verbod wordt dus uitgebreid. Weet de minister hoeveel uitbaters door dit verbod worden getroffen? Is er voorzien in een eventuele schadevergoeding?

De heer Martin Casier juicht de door de regeringstekst aangebrachte verduidelijking die een rechtsvacuüm op dit gebied invult, toe.

Mme Lotte Stoops salue l'éclaircissement apporté par le texte du ministre. Il y avait encore certaines activités qui échappaient au radar de l'ordonnance de 2018. Elle salue les nombreuses initiatives où les chevaux sont sollicités dans un but éducatif qui n'entrent pas dans le cadre de cette ordonnance. Elle se réfère à l'exemple du Rouge-Cloître.

Mme Ingrid Parmentier estime que les précisions du projet d'ordonnance sont indispensables.

M. Jonathan de Patoul relate que la question du bien-être animal doit être abordée sous plusieurs angles. Il faut examiner les besoins éthologiques, physiologiques et de santé des animaux.

Il faut également traiter ces questions avec des avis scientifiques et juridiques, ce qui est le cas ici.

Mme Victoria Austraet rappelle la surprise liée au constat qu'une attraction avec poneys avait pu être maintenue sur le site de l'abattoir d'Anderlecht après l'entrée en vigueur de l'ordonnance de 2018. Cette exception n'avait pas lieu d'être. Les carrouselles avec chevaux entretiennent un rapport archaïque aux animaux. On fait fi de leur bien-être pour notre divertissement. Elle invite néanmoins le gouvernement à examiner l'utilisation des équidés dans d'autres contextes.

M. Bernard Clerfayt estime dommage que le texte de 2018 fut si lacunaire, nécessitant d'être adapté. Il remercie les auteurs du texte A-42 qui ont attiré son attention sur le vide juridique existant.

Il ne connaît que l'activité à l'abattoir d'Anderlecht. Il y avait peut-être d'autres attractions avec chevaux lors d'événements similaires. Il y a déjà eu des échanges épistolaires avec l'exploitant de l'abattoir d'Anderlecht. Il ne convient pas de prévoir une compensation pour l'interdiction de ce type d'activités. D'ailleurs, ce n'était pas prévu en 2018 et Brupartners n'a pas formulé de remarques à cet égard. L'exploitant a six mois pour s'adapter.

Mme Cieltje Van Achter précise avoir posé une question sur d'éventuelles compensations du fait de la nécessité pour l'exploitant de continuer à s'occuper de ses animaux à la suite de l'arrêt de son activité.

III. Discussion des articles et votes

La commission décide de discuter des articles du projet d'ordonnance.

Articles 1er à 5

Ces articles ne suscitent aucun commentaire

Mevrouw Lotte Stoops juicht de door de tekst van de minister aangebrachte opheldering toe. Er waren nog enkele activiteiten die buiten de radar van de ordonnantie van 2018 vielen. Ze juicht de vele initiatieven toe waarbij paarden worden ingezet voor een educatief doeleinde die buiten het kader van deze ordonnantie vallen. Ze verwijst naar het voorbeeld van het Rood-Klooster.

Mevrouw Ingrid Parmentier is van mening dat de verduidelijkingen van het ontwerp van ordonnantie onontbeerlijk zijn.

De heer Jonathan de Patoul zegt dat de kwestie van het welzijn van dieren vanuit verschillende invalshoeken moet worden benaderd. Er moet rekening worden gehouden met de ethologische, fysiologische en gezondheidsbehoeften van de dieren.

Deze kwesties moeten ook worden aangepakt met wetenschappelijke en juridische adviezen, wat hier het geval is.

Mevrouw Victoria Austraet herinnert aan de verbijstering over het feit dat er na de inwerkingtreding van de ordonnantie van 2018 een attractie met pony's mocht blijven bestaan op het terrein van het slachthuis van Anderlecht. Deze uitzondering mocht niet worden toegestaan. De paardencarrouselles hebben een archaïsche relatie met dieren. Hun welzijn wordt genegeerd voor ons vermaak. Niettemin nodigt ze de regering uit om het gebruik van paardachtigen in andere contexten te onderzoeken.

De heer Bernard Clerfayt zegt het jammer te vinden dat de tekst van 2018 zo veel lacunes bevatte en moest worden aangepast. Hij dankt de indieners van de tekst A-42 die hem op het bestaande rechtsvacuüm hebben gewezen.

Hij kent alleen de activiteit in het slachthuis in Anderlecht. Misschien waren er andere attracties met paarden op soortgelijke evenementen. Er werden brieven uitgewisseld met de uitbater van het slachthuis van Anderlecht. Het is niet gepast te voorzien in een compensatie voor het verbod op dit soort activiteiten. Bovendien was dit niet voorzien in 2018 en Brupartners heeft hier geen commentaar op gegeven. De uitbater heeft zes maanden de tijd om zich aan te passen.

Mevrouw Cieltje Van Achter verklaart dat ze een vraag had gesteld over een eventuele compensatie wegens de noodzaak voor de uitbater om te kunnen blijven zorgen voor zijn dieren na de stopzetting van zijn activiteit.

III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen

De commissie beslist om de artikelen van het ontwerp van ordonnantie te bespreken.

Artikelen 1 tot en met 5

Deze artikelen lokken geen enkele commentaar uit.

Votes

Les articles 1er à 5 sont adoptés à l'unanimité des 14 membres présents.

IV. Vote sur l'ensemble du projet d'ordonnance

Le projet d'ordonnance, dans son ensemble, est adopté à l'unanimité des 14 membres présents.

En conséquence, la proposition d'ordonnance n°A-42/1 devient sans objet.

– *Confiance est faite à la rapporteuse pour la rédaction du rapport.*

Le Rapporteur

Aurélie CZEKALSKI

Le Président

Tristan ROBERTI

Stemmingen

Artikelen 1 tot 5 wordt aangenomen bij eenparigheid van de 15 aanwezige leden.

IV. Stemming over het geheel van het ontwerp van ordonnantie

Het ontwerp van ordonnantie wordt in zijn geheel aangenomen bij eenparigheid van de 14 aanwezige leden.

Bijgevolg wordt voorstel van ordonnantie nr. A-42/1 doelloos.

– *Vertrouwen wordt geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van het verslag.*

De Rapporteur

Aurélie CZEKALSKI

De Voorzitter

Tristan ROBERTI